

Uzun Savaşlar Döneminin En Kritik Mücadelesi: Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi [1596]

The Most Critical Battle in the Long Wars Period: The Eger Campaign of the Sultan Mehmed III [1596]

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi

Research Article

Sorumlu yazar:

Corresponding author:

Yusuf Heper

İzmir Bakırçay Üniversitesi
yusuf.heper@bakircay.edu.tr

Pınar Yiğit Türker

pinaryigiturker1127@gmail.com

Başvuru / Submitted:

23 Ocak 2024

Kabul / Accepted:

28 Mart 2024

DOI: [10.21021/osmed.1424399](https://doi.org/10.21021/osmed.1424399)

Atıf / Citation:

Heper, Y.; Türker, P. Y. "Uzun Savaşlar Döneminin En Kritik Mücadelesi: Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi [1596]", *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 21 (2024): 196-215.

Benzerlik / Similarity: 13

Öz

Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihî seyri içerisinde önemli dönemlerden biri, XVI. yüzyılın son çeyreğine denk gelen "Uzun Savaşlar Dönemi" dir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'daki en büyük rakibiyle karşı karşıya gelmiş ve Macaristan sahası için üstünlük mücadelesi vermiştir. Bu dönemdeki en kritik savaşlardan biri Sultan III. Mehmed'in liderliğinde gerçekleştirilen Eğri Seferi'dir.

Eğri Kalesi, Osmanlı tarihinde ilk kez 1552 yılında Vezir Ahmed Paşa'nın komutasındaki ordu tarafından muhasara altına alınmış ancak fethedilememiştir. Kale, bu andan itibaren sıkı bir yenilenme süreci geçirmiş ve İtalyan tarzında modernize edilmiştir. Bu bakımdan Sultan III. Mehmed ve kurmayları 1596 yılı baharında çıktıkları Batı Seferi'nde Eğri'yi hedef seçmiştir. Habsburg cephesinin Osmanlıların hangi yönde ilerleyeceklerini kestirememesi Eğri kalesinin savunulması için gerekli hazırlıkların gecikmesine sebep olmuş ve kalede ciddi bir savunma zafiyeti oluşmuştur. Osmanlı ordusu, 20 Eylül 1596 tarihinde Sultan III. Mehmed önderliğinde kaleyi muhasara altına almış, Osmanlıların sayı ve teknik üstünlükle sürdürdüğü üç haftalık mücadele sonucunda kale 12 Ekim 1596 tarihinde Osmanlıların eline geçmiştir. Bu andan itibaren bölgede Eğri merkezli bir beylerbeylik kurulmuştur.

Bu çalışmada, Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi doğrultusunda, seferin nedenleri, hazırlıkları, seyri ve sonuçları gibi konular detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Ayrıca, seferin Osmanlı İmparatorluğu'nun genel stratejisi üzerindeki etkisi ve Osmanlı-Avusturya ilişkilerine olan yansımaları da değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: On-Beş Yıl Savaşları, Macaristan, Eğri Kalesi, Askerî Tarih, Osmanlı Devleti

Abstract

One of the significant periods in the historical course of the Ottoman Empire is the "Long Wars Period", which corresponds to the last quarter of the XVIth century. During this period, the Ottoman Empire confronted its greatest rival in Europe and engaged in a struggle for supremacy in the Hungarian region. One of the most critical battles of this period was the Siege of Eger, conducted under the leadership of Sultan Mehmed III.

Eger Castle was first besieged in Ottoman history in 1552 under the command of Vizier Ahmed Pasha's army but could not be captured. From that moment on, the castle underwent a rigorous process of renovation and was modernized in the Italian style. In this respect, Sultan Mehmed III and his staff chose Eger as their target during the Western Campaign they embarked on in the spring of 1596. The inability of the Habsburg front to predict the direction of the Ottoman advance led to delays in the preparations for the defense of Eger Castle and resulted in a serious defense vulnerability in the castle. The Ottoman army took the castle under siege on September 20, 1596, under the leadership of Sultan Mehmed III, and after a three-week struggle in which the Ottomans maintained numerical and technical superiority, the castle fell to the Ottomans on October 12, 1596. From this moment on, a beylerbeylik centered on Eger was established in the region.

In this study, topics such as the reasons, preparations, course, and outcomes of Sultan Mehmed III's Campaign to Eger will be thoroughly examined. Additionally, the impact of the campaign on the overall strategy of the Ottoman Empire and its repercussions on Ottoman-Austrian relations will also be evaluated.

Keywords: Fifteen Years War, Hungary, Eger Castle, Military History, Ottoman Empire

Giriş

Osmanlı-Safevi savaşları, yaklaşık on iki yılın ardından 1590 Ferhad Paşa Barışı ile bir sonuca bağlanmıştı. Bu barışın imzalanmasında Osmanlı Devleti'nin daha fazla askerî, iktisadî gücünü tüketmek istememesi ve gergin seyreden Avusturya münasebetleri sırasında iki cephede savaşmama arzusu etkili olmuştu¹. Safevilerle girişilen bu uzun soluklu mücadelenin ardından Osmanlı-Habsburg savaşlarını yeniden başlatan *On-Beş Yıl Savaşları* her iki imparatorluğun güçlerini Macaristan sahasında sınamaları için bir fırsat oldu². Özellikle Papa VIII. Clement'in teşvikleriyle Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan "*Kutsal İttifak*"a Avrupa'dan büyük destek geldi. Bu ittifaka başta Habsburglar olmak üzere İspanya, Alman devletleri, Toskana, Mantova ve Ferrera gibi İtalyan şehir devletleri katıldı. Bu Kutsal İttifak'ın amacı Osmanlıların Batı'ya yönelik ilerleyişini durdurmak ve Osmanlı Devleti'ne tâbi olan Erdel, Eflâk ve Boğdan'ın kurtuluş mücadelesine destek vermektir³. Bu savaşa giden süreç ise Bosna Valisi Telli Hasan Paşa ile Avusturya'nın sınır kalelerini koruyan Habsburglu yüksek rütbeli askerler arasında başlayan bir dizi çatışmalar sonucu ortaya çıktı⁴. Özellikle Telli Hasan Paşa'nın 22 Haziran 1593 tarihinde Sisak'ta Habsburglara karşı yenilgisi (Kulpa Bozgunu) ve bu mağlubiyete ilave olarak Habsburg Kralı II. Rudolf'un haraç niteliğindeki vergiyi geciktirmesi barışı bozmak için bahane olarak kullanıldı. Bunun üzerine Osmanlı harp meclisi Habsburglara karşı savaş ilanına karar verdi⁵. Sinan Paşa'nın hedefi tüm Macaristan'ı fethedip Tuna'nın kuzeyini Osmanlı hâkimiyetine almaktı. Bu savaşın ilk yıllarında Sinan Paşa, Veszprém, Palota, Tata ve Yanikkale'yi (Mac. Győr) ele geçirmişti. Habsburg İmparatoru II. Rudolf bu kalelerin geri alınması için Osmanlılara karşı Macaristan topraklarında geniş çaplı bir saldırı başlattı⁶. Bu saldırılar karşısında tutunamayan Osmanlılar, Budin'in anahtarı olarak adlandırılan Estergon gibi stratejik öneme sahip kaleyi kaybettiler (2 Eylül 1595). Öte yandan Erdel, Eflâk ve Boğdan'daki karışıklıklar iyice artmış, Osmanlıların Tuna'nın kuzeyindeki kontrolleri tamamen sarsılmıştı⁷. Özellikle Eflâk'taki radikal değişim Erdel ve Boğdan prensliklerinin tutumlarının değişmesine bağlı olarak gelişme göstermişti. Ancak Habsburg yanlısı olan Aron ve Sigismund Báthory'in yer değiştirilmesi Erdel ve Boğdan'daki politik dengelerin Osmanlı lehine gelişme göstermesine neden oldu. Bu yüzden Eflâk Voyvodası Mihail, Osmanlılara karşı girişeceği mücadelede stratejisini ve hamlelerini Osmanlı sınırlarından uzak yerlerde göstermek zorunda kaldı. Buna rağmen Mihail'in Tuna'da Osmanlılara karşı giriştiği mücadeleler beklenmedik başarıya ulaştı⁸. Mihail'in ilk başarısı, 1594 yılı sonbaharında Bükreş'teki Osmanlı garnizonunu ve yeniçerileri mağlup etmekle gerçekleşti. Bükreş'ten sonra zaman kaybetmeden 16 Kasım 1594 tarihinde Eflâk ordusunu Yergöğü Kalesi'ne yönlendirdi. Bir süre Eflâk güçlerince muhasara edilen Yergöğü Kalesi ele geçirilemedi ancak kaleye büyük zararlar verildi. Öte yandan kendisini durdurmak için gönderilen Mustafa Paşa'yı mağlup ederek Tuna'daki otorite boşluğundan

¹ Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)* (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1993), 201.

² Feridun Emecen, "Onbeş Yıl Savaşları Tarihinden Bir Safha: Osmanlı Kaynaklarına Göre 1598 Varad Seferi", *Osmanlı Klasik Çağında Savaş*, 2. bs., (İstanbul: Timaş Yay., 2011): 237.

³ Şt. Ştefănescu, "Războiul Cel Lung (1593-1606) și Resurecția Românească", *Istoria Românilor*, Vol. IV (București: Editura Enciclopedică, 2001): 596.

⁴ Maria Ivanics-Ress, "Osmanlı-Habsburg Savaşlarında Kırım Tatarlarının Rolü (1593-1606)", *Osmanlı*, C. I (Ankara 1999): 456.

⁵ Sándor László Tóth, "A mezökerezstesi csata története (1596 október 26)", *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. évf., 4. sz. (1983): 553.

⁶ Tóth, "A mezökerezstesi csata...", 554.

⁷ Feridun Emecen, "Haçova Meydan Muharebesi", *DİA*, C. XIV (İstanbul 1996): 546.

⁸ Ovidiu Cristea, "A Second Front: Wallachia and The Long War Against The Turks", *Europe and The Ottoman World Exchanges and Conflicts (Sixteenth to Seventeenth Centuries)*, Edited by Gábor Kárman and Radu G. Păun, (İstanbul: Isis Press, 2013), 13-14.

istifade ile Floci, Hârşova ve Silistre yağmalandığı gibi İbrail, Eflâk güçlerinin eline geçti⁹. İbrail'in Eflâk güçleri tarafından ele geçirilişi, Osmanlıların Eflâk Seferi esnasında Silistre ve Rusçuk hattına mühimmat sevkiyatını zor duruma soktu. Eflâk'taki gelişmelere paralel olarak Erdel Voyvodası Sigismund Báthory de imparatorluktaki karışıklıklardan istifadeyle Banat'ta bulunan kaleler üzerine yöneldi. Erdel ordusunun 1594-1595 yılındaki saldırıları Temeşvar bölgesindeki Osmanlı sınırlarının küçülmesine sebep oldu. Banat'a yönelik saldırılarda Çanad, Mureş, Lipova, Felnak ve Yanova gibi stratejik öneme sahip yerler elden çıktı¹⁰. İşte Rumen Prenslüklerinin eş zamanlı düzenledikleri saldırılar Osmanlıların dikkatini dağıttı ve Macaristan'daki ana orduların dağılmasına sebep oldu. Bu durumdan istifade ile Habsburglar Estergon'un yanı sıra Vişegrad ve Vác'ı yeniden ele geçirdiler. Bu gelişmeler Osmanlıların Macaristan'daki hâkimiyetini sarstığı gibi Osmanlıların en gözde şehri Budin'i tehlikeye düşürdü¹¹. Osmanlıların Tuna'nın kuzeyinde ve Macaristan sahasındaki yenilgiler acilen bir çözüm alınmasını gerektirdi. Çünkü Osmanlıların hem Eflâk'ta hem de Macar cephesinde yenilgiye uğramaları prestij kaybına yol açtı. Bu başarısızlıkların faturası Koca Sinan Paşa ve oğlu Mehmed Paşa'ya kesildi. Osmanlılar bir anda birçok cephede savaştıkları için oldukça zorlanmıştı. Nihai olarak Osmanlıların bir yıl önce uğradığı yenilgiler ve Macaristan'da kaybedilen yerlerin geri alınmasını hedefleyen 1596 Eğri Seferi kritik önem taşımaktaydı¹². Bu bakımdan Osmanlı-Macar askerî tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Eğri'nin¹³ fethi inceleme konusu olarak seçilmiştir. Bu çalışma, Eğri Kalesi muhasarasının tarihi bağlamı, katılan tarafların stratejileri ve o dönemdeki politik atmosfer incelenerek farklı bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Kuşatma sırasında kullanılan teknolojiden komutanların stratejilerine değin bu seferin tarihi derinliğini anlamak için Eğri Seferi'nin safhaları Osmanlı-Macar kaynakları ışığında mukayeseli olarak ele alınacaktır.

1. Eğri Seferine Giden Yol

Tuna'nın kuzeyinde yukarıda değinilen gelişmeler yaşanırken Sultan III. Murad hayatını kaybetmiş ve yerine oğlu III. Mehmed geçmişti. Bu sıralarda Macaristan ve Eflâk yenilgilerden sorumlu tutulan Koca Sinan Paşa, III. Mehmed tarafından görevden alındı. Ne var ki Lala Mehmed Paşa'nın vefatından sonra Sinan Paşa, Divân-ı Hümâyûn'daki taraftarlarının da etkisiyle 1595 Aralık'ta beşinci kez sadarete getirildi. Sinan Paşa, bir taraftan genç sultanı, dedesi Kanuni Sultan Süleyman'ı örnek almaya ve orduyu bizzat yönetmeye ikna etmeye çalışırken, diğer yandan da gelecek yılın sefer planlarını yapmaya başladı. Özellikle Sadrazam Sinan Paşa, Macar cephesinde edindiği tecrübelerle dayanarak buradaki sorunun bir lider boşluğu olduğunu ve bizzat sultanın ordunun başında olmakla bu işin çözüleceğini savundu. Onun önerisi Divân-ı Hümâyûn tarafından desteklendi. Ancak bu duruma karşı çıkan bazı gruplar, Osmanlı geleneğine göre yeni sultanın üç

⁹ Yusuf Heper, "Osmanlı Rumen Kaynakları Perspektifinden: Ferhad Paşa'nın Eflâk Seferi'ne Tayini ve Yapılan Hazırlıklar (1595)", *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. V, S. X (2023): 635-636.

¹⁰ Cristina Feneşan, *Vilayetul Timișoara (1552-1716)* (Timișoara: Editura Ariergarda, 2014), 139.

¹¹ Tóth, "A mezőkeresztési csata...", 554; Türk-Macar mücadelelerinin tarihi seyri için bkz. Hicran Yusufoglu, "Tarihten Günümüze Türk-Macar İlişkileri", 2023/59 (Mart 2006), 14-25.

¹² Sándor László Tóth, "Megjegyzések az 1596-os Török hadjáratról szóló angol tudósításhoz", *Hadtörténelmi Közlemények*, 102. évf. 4. Sz. (1989): 551.

¹³ Eğri (Mac. Eger), Macaristan'ın kuzeydoğusunda, Tisa Nehri'nin kolu olan Eğri Çayı'nın kıyısında bulunan bir şehirdir. Budapeşte'nin doğusunda, Bük Dağları eteklerinde konumlanmıştır. Ayrıca Eğri, tarihi ve mimari açıdan zengin olan büyük ve sağlam bir kalesiyle bilinir. Daha detaylı bilgi için bkz. Sadık Müfit Bilge, Macaristan'da Osmanlı Hâkimiyetinin ve İdari Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişmesi <https://web.archive.org/web/20151108095704/http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1267/14566.pdf> (erişim tarihi (19. 01. 2024)

yıl boyunca savaşa gitmek zorunda olmadığını savundular ve genç sultanı caydırmaya çalıştılar¹⁴. Ancak genç sultan, devletin ileri gelenleri ve özellikle de yeniçeriler, Vezîriazâm Sinan Paşa ve hocası Sâdeddin Efendi'nin etkisiyle sefere çıkma kararı aldı. Kısa süre sonra Sinan Paşa'nın ani vefatıyla yerine geçen Damad İbrahim Paşa, padişahın sefere gitmesine karşı çıksa da yeniçerilerin baskısı neticesinde Sultan III. Mehmed, eski gaza geleneğini yeniden canlandırmak için bizzat ordunun başına Batı Seferi'ne çıkma kararı aldı¹⁵. Habsburg tarafına gelen haberler sultanın yeni hedefinin Viyana ya da Erdel olacağı yönündeydi¹⁶. Muhtemelen karşı taraftaki hazırlıklar da buna göre yapılmaktaydı. Nitekim Boğdan voyvodası Ieremia'nın casuslarının merkeze getirdiği haberlerde, Erdel Voyvodası Sigismund Báthory'in Kolojvár (Rom. Cluj-Napoca) civarında kendine bağlı beylerle toplandığı ve Nemçe kralının dahi Papa ve Avrupa'dan aldığı yardımları o bölgeye gönderdiğinden bahsedilmektedir. Görüldüğü gibi Erdel bölgesine bir asker sevkıyatı söz konusudur. Hatta Kolojvár bölgesinden Eflâk voyvodası Mihail'e bir miktar asker gönderileceğinden söz edilmesi¹⁷ Osmanlı saldırılarının bir kısmının Erdel-Eflâk hattında beklendiğini göstermektedir. Dolayısıyla İstanbul'da yapılan toplantıda ana ordunun Viyana'ya gideceği, Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'ya bağlı başka bir ordunun ise Erdel'e saldıracağına görüşüldüğü söylenmekteydi. Szatmárlı bir subay olan Bálint Prépostváry¹⁸, 9 Ocak 1596 tarihli bir mektubunda "...imparatorun ana ordusunun ve önemli sayıda Tatar birliğinin Majestelerine karşı yürümek niyetinde olduğunu, bir başka Tatar grubunun ise şu anda toplanmakta olan bir Türk kuvvetiyle Erdel'e saldırmak niyetinde olduğunu..." belirtiyordu¹⁹.

Eğri Seferi'nin sebebiyle ilgili olarak çakırcıbaşı göreviyle bu sefere katılan Halil Paşa, bu seferin sebebini Papa VIII. Celement'in çağrısı üzerine oluşturulan ittifaklara bağlamaktadır²⁰. Fakat Mehmed b. Mehmed, eserinde Eflâk ve Estergon taraflarında alınan mağlubiyetlerden dolayı bu seferin bir intikam amacı taşıdığını ifade eder²¹ ki alınan yenilgiler göz önüne alındığında seferin amacı daha makul görünmektedir. Bu hedef doğrultusunda Ramazan ayının on beşinde (12.05.1596) Otağ-ı Humâyûn, Davudpaşa civarında kuruldu²². Bu sefere dair yapılan hazırlıklar, diğer Osmanlı müelliflerine nazaran Hasanbeyzâde ve Selanikî'nin eserlerinde teferruatla anlatılmaktadır. Bunlardan Hasanbeyzâde, Belgrad'da bulunan ambarların zahire ile dolu bulunması ve Osmanlı ordusunun geçeceği yerlerdeki köprülerin tamir ve bakımlarının yapılması için birçok kişinin görevlendirdiğini yazar. Hatta Tuna ve Sava Nehirleri üzerine kurulacak tombaz gemiler için

¹⁴ Sándor László Tóth, *A mezőkeresztési csata és a tizenöt éves háború* (Szeged: Belvedere Meridionale, 2000), 186.

¹⁵ Emecen, *Haçova Meydan...*, 546.

¹⁶ Sándor László Tóth, *A mezőkeresztési csata...*, 186.

¹⁷ BOA, *A. İDVN. MHM. d.*, nr. 934. 2, s. 11, h. 25.

¹⁸ Bálint Prépostváry (1540 Köšice (Mac. Kassa)-10 Nisan 1597), önce Szatmár (Rom. Satu-Mare), sonra Kálló Kalesi komutanlarındandır. 1577 yılında Szikszó'da akıncı Türklere karşı büyük bir zafer kazanmıştır. 1578'de Kassa generalinin yanında görev almıştır. 1591'de Eğri Kalesi'nin komutanlarından biri olmuştur. 1593'teki *Uzun Savaşlar* sırasında, Bálint Prépostváry, birkaç bölgeyi Türklere geri almada çok önemli bir rol oynadı. 1593'te Kékkö, Füle, Ajnácskö, Somoskö ve Hollókö'yü geri aldı. 1595 yılında saray savaş konseyinin bir üyesiydi. Bkz. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/p-77238/prepostvary-balint-7758A/>.

¹⁹ Tóth, *A mezőkeresztési csata...*, 186.

²⁰ Sarı Abdullah Efendi, *Gazânâme-i Halil Paşa (1595-1623)*, (Haz. Meltem Aydın), (Ankara: TTK Yay. 2017), 127.

²¹ Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nühbetü't-Tevârih ve'l Ahbâr*, (Haz. Abdurrahman Sağırılı), (Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2000), 460.

²² Kâtib Çelebi, *Fezleke (1000-1065/1591-1655)*, C. I, (Haz. Zeynep Aycibin), (İstanbul: Çamlıca Yay. 2016), 94; Naimâ Mustafa Efendi, *Târih-i Na'imâ*, (Haz. Mehmed İpşirli), C. II, (Ankara: TTK Yay. 2007), 104.

kullanılacak kereste vesaire malzemenin temini hususunda o bölgeye emirler verildiği anlatılır²³. Ona nazaran Selanikî, Davutpaşa’da boy gösteren orduyu tasvir eder. Onun anlatımıyla en önde top arabacıları alay bayrakları ile boy gösterip sırasıyla topçular, cebeciler, Şam yeniçerileri ve onların ardından yeniçeriler, çavuşlar ve çaşnigirlerin sıralandığını detaylıca betimlenir²⁴. Öte yandan Dâ’i-i Fakir de Hoca Saadettin Efendi ve Yeniçeri Ağası Veli Ağa başta olmak üzere Eğri Seferi’ne katılan birlikleri tek tek sıralayıp anlatmaktadır²⁵. Tüm bu hazırlıkların ardından sultan III. Mehmed, 20 Haziran 1596 tarihinde Davudpaşa menziline dualarla orduya dahil oldu. Osmanlı ordusunun bundan sonraki sefer güzergâhı ise Halkalı idi. Burada padişahın annesi Safiye Sultan, onunla vedalaşarak orduyu sefere uğurladı²⁶. Osmanlı ordusu Halkalı’daki istikametinden sonra sırasıyla Benefşe Çayırı, Çatalca ve Çorlu üzerinden 1 Temmuz 1596 tarihinde Edirne’ye geldi²⁷. Osmanlı ordusunun Edirne’de altı gün konakladığını belirten Kâtip Çelebi, burada Sivas Beylerbeyi’nin askerleriyle birlikte Ordu-yu Hümâyûna dahil olduğunu belirtir²⁸. Edirne’den sonraki istikamet ise Filibe-Sofya-Niş ve Semendire yoluyla Belgrad sahrasına ulaşmak oldu²⁹. Bu esnada Kırım Hanı Gazi Giray’ın bizzat bu kuşatmaya katılamayacağı haberi geldi. Bunun sebebini Macar tarihçi Szamosközy, Eflâk Voyvodası Mihail ile olan mücadeleye bağlar³⁰. Bu ifadeler Osmanlı seferlerini merkezden aktaran Selânîkî tarafından da doğrulanır³¹. İşte bu sebepten olsa gerek ki Sultan III. Mehmed, Kırım Hanı Gazi Giray yerine kardeşi Fetih Giray’ı görevlendirmiştir³².

1. Sefer Yönünün Belirlenmesi

Osmanlı ordusunun savaş gücünün arka planında görünen en önemli başarısı malî, idarî ve stratejik açıdan iyi koordine edilmiş bir sisteme sahip olması yatar. Bu bağlamda İstanbul’dan Belgrad’a kadar yüzlerce km yol yürüyen ordu, savaş tecrübesi gereği bu sorunları kayıpsız şekilde atlatmakla birlikte bazı menzillerde ciddi zahire sıkıntısı yaşamıştır. Ancak bu durum ilerlemeye engel teşkil etmemiştir³³. Ordu, zorlu bir yürüyüşün ardından Belgrad’a gelmiş ve Mehmed Paşa’ya Tuna üzerinde bir köprü yapması görevi verilmişti. Ancak Selanikî’nin bildirdiğine göre ordunun

²³ Hasan Bey-zâde Ahmet Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, Metin ve İndeks (1003-1045/1595-1635), (Haz. Şevki Nezihî Aykut), C. III (Ankara: TTK Yay. 2004), 478-479.

²⁴ Selânîkî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânîkî (971-1003/1563-1595)*, (Haz: Mehmet İpşirli), C. II, 2. bs., (Ankara: TTK Yay. 1999), 609-610.

²⁵ Dâ’i-i Fakir: *Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri (Tahkikli Neşir)*, (Haz. Nida Millik) (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar, 2005), 33-34.

²⁶ Günhan Börekçi, *Macaristan’da bir Osmanlı Padişahı: Sultan III. Mehmed’in Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 1. bs., (İstanbul 2016), 41. Sultan III. Mehmed’in sefere çıkış tarihini 21 Haziran olarak gösteren kaynaklar da mevcuttur. Bkz. Dâ’i-i Fakir: *Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri*, 32.

²⁷ Sultan III. Mehmed ve maiyetinin Edirne’ye gelişine değin uğradığı konak ve menzil yerlerine dair Günhan Börekçi’nin yayınladığı “*Eğri Rûznâmesi*”nde ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Bkz. Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 42-45.

²⁸ Kâtip Çelebi, *Fezleke*, I, 94.

²⁹ Hasan Bey-zâde, *Târîh*, III, 488, 490; Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 62; Susan A. Skilliter, “An Ambassador’s Ta’yin: Edward Barton’s Ration on the Eğri Campaign 1596”, *Turcia*, Vol. 25 (Paris 1993): 163.

³⁰ Ioachim Crăciun, *Cronicarul Szamosközy şi Însemnările lui Privitoare la Români 1566-1608*, (Cluj: 1928), 99. Hatta Szamosközy, Kırım Hanı’nın sefere gelmemesinden dolayı sultanın oldukça kızgın olduğunu ve onun yerine kardeşi Fetih Giray’ı getirdiğini yazar. Bkz. *Aynı yer*.

³¹ Selânîkî, *Târîh*, II, 637.

³² *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Târîhi (Metin ve Tahlil)*, C. I, Haz. Ziya Yılmaz (Ankara: TTK Yay. 2003), 139.

³³ Günhan Börekçi, “Yeni Bir Kaynağın Işığında Sultan III. Mehmed’in Eğri Seferi: Menzil Geçişleri ve Lojistik Sorunlar”, *Yeni Bir Askerî Tarih Özlemi: Savaş, Teknoloji ve Deneysel Çalışmalar*, Ed. Kahraman Şakul (İstanbul: Vakfı Yurt Yayınları, 2013): 203, 211-215.

hangi yöne gideceği henüz belli değildi³⁴. Hatta Macarlar sultanın hedefinin Viyana ya da Yanıkkale olabileceğini düşünmüştü. Görüldüğü üzere karşı tarafta sultanın ordusunun nasıl ve hangi yöne ilerleyeceği merak konusuydu³⁵. Kaynaklar sefer yönünün nerede ve nasıl belirlendiği konusunda farklı görüşler sunmaktadır³⁶. Bunlardan Mehmed b. Mehmed bu toplantının Belgrad'da gerçekleştirdiğini, Nemçe ve Erdel hedeflerinden hangisinin üzerine gidilmesi gerektiğinin tartışmaya açıldığını yazar³⁷. Savaşa bizzat katılan İngiliz elçisi Edward Barton ve Halil Paşa savaş kararının Belgrad'da iken alındığını ancak hangi yöne gidileceğine dair tartışmalara yer vermeden ordunun Eğri'ye geldiğini belirtirler³⁸. Nitekim Mehmed b. Mehmed, Erdel'deki isyanın iki yıldan bu yana devam ettiği için Osmanlı ordusunun Erdel üzerine sefer kararı aldığı halde Erdel'e giden yolların bataklık ve sazlık olması ve düşmanın Hatvan'ı 60 bin kişilik kuvvetiyle kuşatmasından dolayı sefer yönünün Eğri üzerine çevrildiğine dikkat çeker³⁹. Venedik'ten gelen bir rapor da bu yönde bilgiler vermektedir. Osmanlı kronikleri ile örtüşen bu rapora göre; Osmanlılar Erdel'e geçmek için Sava Nehri'nde bir köprü inşa etmeye başlamışlar ancak Hatvan'ın düşman baskınına uğraması tüm planları değiştirmiştir⁴⁰.

Öte yandan Hasanbeyzâde, Naîmâ ve Kâtip Çelebi gibi müellifler ordunun Sava Nehri'ni geçtikten sonra Salankamen mevkiine geldikten sonra devlet adamlarının seferin hedefi ve yönüne dair sadrazamın otağında bir meşveret toplantısı gerçekleştirdiğini yazarlar. Bu toplantıda Eğri ve Komárom muhasaraları görüşülmüş, toplantıda Cigalazâde Sinan Paşa, Yanıkkale (Mac. Győr) muhafazası için Komárom'un alınması gerektiğini, ordunun yürüyüşüyle birlikte düşmanın korkuya kapılıp Estergon'un vire ile teslim edileceğini söyleyip Tuna yalılarının muhafazasının bu şekilde mümkün olacağına dair görüş bildirmiştir. Ancak bu görüş diğer vezirler tarafından kabul görmeyip Komárom'un fethedilmesinin bir getirisi olmayacağı bunun yerine Eğri Kalesi'nin daha doğru bir tercih olacağı dile getirilmiştir⁴¹. Zaten sefere bizzat iştirak eden Topçular Kâtibi Abdülkâdir Efendi de bu toplantıda, Eğri Kalesi'nin Macaristan'ın kilidi ve maden yönünden zengin olması yüzünden

³⁴ Selânikî, *Târih*, II, 625.

³⁵ Tóth, "Megjegyzések az 1596-os török hadjáratról...", 554.

³⁶ Mesela bunlardan Janos Baranyai Decsi, savaş kararının ve doğrudan Eğri Kalesi'ne yürünme kararının İstanbul'da iken alındığı görüşündedir. Tóth, *A mezökeresztesi csata...*, 186.

³⁷ Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nühbetü't-Tevârih*, 462.

³⁸ *Gazânâme-i Halil Paşa*, 128; Sir Thomas Glover, "The Journey of Edward Barton Esquire, her Majesties Ambassador with the Grand Signior, otherwise called the Great Turke, in Constantinople, Sultan Mahumet Chan", Chap. X, in *Hakluytus Posthumus or Purchas His Pilgrims*, vol. 8 (Glasgow: James MacLehose and Sons Publishers to the University, 1906), 307-308, 301. İngiliz Diplomat Barton, Osmanlı ordusunun yola çıkışının ertesi gününde kaleme aldığı mektubunda "Erdel prensinden bir haber alındığını ve Sultan'dan ordusunu Macar topraklarına götürmemesini istediğini" yazmaktaydı. Bunun için ön gördüğü sebep Erdel Prensi Sigismund'un Osmanlı İmparatorluğu ile barış yapmaya ve daha önce Eflâk'ta uğradığı zararı tazmin etmeye istekli olmasıydı. Mektupta ayrıca, meydana gelen hasardan sorumlu olduğu düşünülen Eflâk Voyvodası Yiğit Mihail'in teslim olacağından da bahsedilmektedir. Ancak III. Mehmed, Hıristiyanların "olası bir savaşa hazır olmadığını" ve savaşı ertelemek için bir bahane olduğundan şüphelenmiş ve Sigismund'a barış görüşmelerine başlamak için çok geç olduğunu bildiren bir mesaj göndermiştir. Çünkü III. Mehmed, Habsburg İmparatoru II. Rudolf ve Erdel Prensi Sigismund'u kendi topraklarında cezalandırmak için çoktan yola çıkmıştır bile. Sultan, hasımlarını cezalandırana dek "olası barış tekliflerini" dinlememeye karar vermişti. Bkz. Lajos Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban", *Századok*, I. Történeti Értekezések, Közl. 397 (1895): 401.

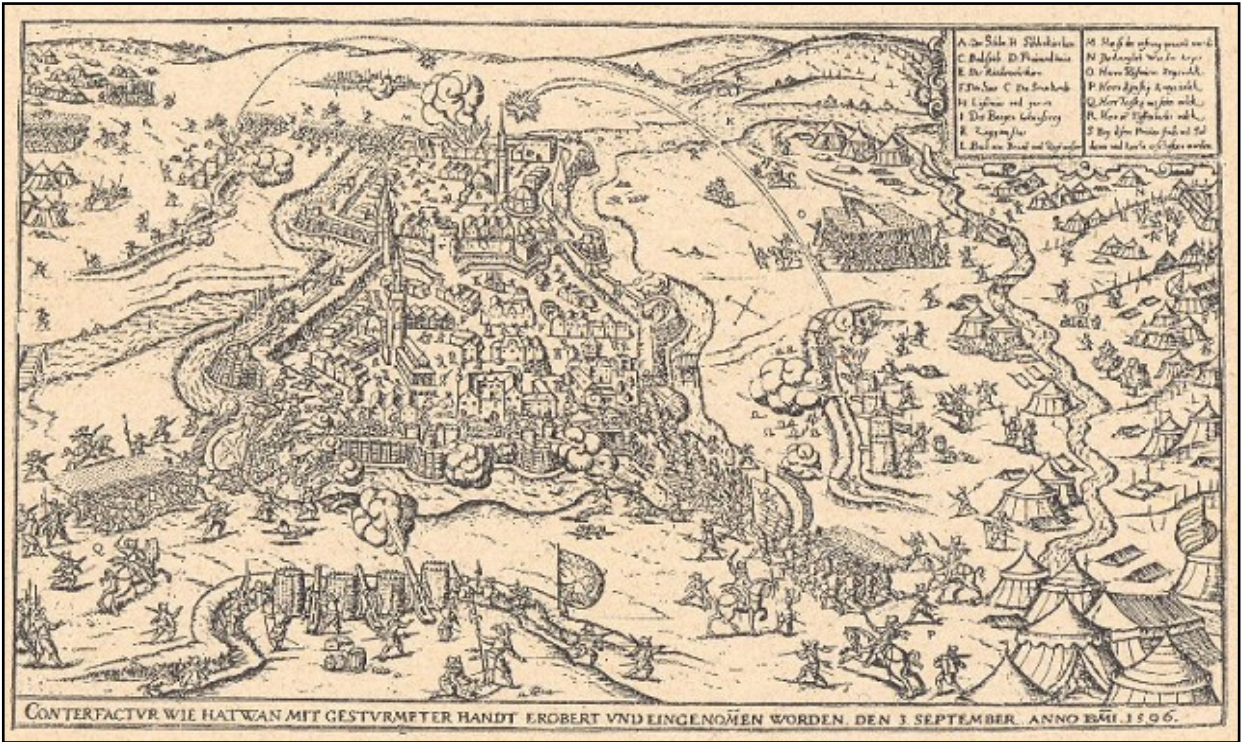
³⁹ Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nühbetü't-Tevârih*, 462. Nitekim Eğri Seferi'ni anlatan fetihname türündeki bir mektupta da Hatvan saldırısından sonra sultanın Eğri yönüne geçtiğine vurgu yapılır. Hasan Ali Esir, "Eğri Kalesi'nin Fethi ve Haçova Meydan Savaşı'ni Anlatan Fetih-name Türünde Bir Mektup", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 17, S. 2 (2008): 187.

⁴⁰ *Calender of State Papers and Manuscripts Relating to English Affairs Existing in the Archives and Collections of Venice and in the Other Libraries of Northern Italy*, Vol. IX (1592-1603), Edited by Horatio F. Brown (London 1897): 243; Tóth, *A mezökeresztesi csata...*, 187.

⁴¹ Hasan Bey-zâde, *Târih*, III, 496-497; Naîmâ, *Târih*, I, 105; Kâtip Çelebi, *Fezleke*, I, 96.

seferin Eğri yönünde karar kılındığını yazmaktadır⁴². Macar tarihçiler de bu ifadeleri doğrulamakla birlikte Eğri'nin Osmanlı'nın fetih güzergâhları olan “İstanbul-Sofya-Belgrad-Buda-Viyana” ekseninde yer almamasına rağmen jeo-stratejik öneminden dolayı öncelik verildiğine dikkat çekerler. Bilhassa Eğri'nin Erdel'i kraliyet Macaristan'ın başkenti Bratislava'ya (Mac. Pozsony) ve Viyana'ya bağlayan stratejik öneminin yanı sıra bölgede önemli derecede maden kaynaklarının bulunması, bölgenin hayvancılık ve tarıma elverişli olması⁴³ seferin Eğri'ye yönelmesinde belirleyici rol oynamış gözükmektedir. Öte yandan Eğri'nin ele geçirilmesiyle birlikte Erdel Voyvodalığı'nın Habsburglara yardımlarının engellenmesi amaçlanmış ve böylece Erdel kraliyet Macaristan'ından koparılmak istenmiştir. Eğer bu plan gerçekleşirse tüm Macaristan'ın fethi mümkün olacak ve Habsburglar kolayca kontrol altına alınabilecekti⁴⁴.

Resim I: Habsburg Birliklerinin Hatvan Kuşatması (1596)

(Kaynak: Ortelius, *Chronologia*, 322-323)

Sözü edilen bu hedefler doğrultusunda Eğri'ye yönelen sultan ve maiyeti, ilk etapta Temeşvar muhafazasında görevli olan Cafer Paşa'ya bir emir gönderip ordusuyla birlikte Tisa Nehri'ndeki donanma ve şaykalara yardım etmesini ve orduya Szolnok civarında yetişmesini istedi. Öte yandan Budin Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya da Budin Kalesi'nden 14 adet bacaluşka, atar top kundakları ve bunlar için gerekli cephaneye ve barutla bir an evvel Szolnok'taki orduya dahil olmasını tembihledi⁴⁵. Sefer yönü belirlendikten sonra Osmanlı ordusu, Varadin Kalesi önlerine geldi. Bu sıralarda

⁴² Topçular Kâtibi, *Tarih*, I, 140.

⁴³ Sugár István, “Az egri vár elestre 1596-ban”, *Hadtörténelmi Közlemények*, 28. Évf., 1. Sz., (Budapest 1982): 16.

⁴⁴ Tóth, *A mezőkeresztési csata...*, 189.

⁴⁵ Topçular Kâtibi, *Tarih*, I, 138.

yakalanan casustan Habsburg Kralı II. Rudolf'un birçok asker toplayıp Osmanlı ordusunun yolunu gözlediği haberi alındı⁴⁶. Bu haberden sonra Tuna üzerine bir köprü yapılmış ve ordu Varadin'den karşı tarafa geçmiştir. Padişah, Segedin sahrasına geldiğinde düşmanın Hatvan Kalesi'ne saldırdığı haberi geldi. Hatvan Kalesi Komutanı Arslan Bey'in mektuplarına yer veren Gelibolulu Ali, Hatvan'a yardım gelmezse kalenin düşeceğine dair Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın oğlu Mehmed Bey'e haber gönderdiğini belirtir. Nitekim bu haberler üzerine Cigalazâde Sinan Paşa bir miktar askerle Hatvan Kalesi'ne gönderilmiştir. Hatta Temeşvar muhafazasında olan Cafer Paşa da askerleriyle ona katılmış, ancak geç kalındığı için Habsburg kuvvetleri kaleyi çoktan yerle bir etmiştir⁴⁷. Zamanında gelmelerine ve daha büyük bir kuvvete sahip olmalarına rağmen, Hıristiyanlarla çarpışmaya cesaret edemediklerinden Hatvan Kalesi ciddi bir tahribata uğramıştır. Hatvan kuşatıldığı sırada, görgü tanıklarının ifadesine göre şehir korkunç işkencelere sahne olmuştur. Zira kadınlar ve çocuklar ayırt edilmemiştir. İşkenceleri uygulayanların ise daha çok Vallonların olduğu gelen haberler arasındaydı⁴⁸.

Hatvan'ı yerle bir eden Habsburglar, Osmanlı ordusunun hangi yöne gideceğini kestiremediği için Vác'a çekilmişti. Çünkü Habsburglar, Osmanlı ordusunun Viyana'ya yürüyeceğini tahmin etmekteydiler⁴⁹. Özellikle Habsburg cephesinde, Osmanlı ordusunun Tisa Nehri'ni geçip Eğri'ye doğru gittiği sıralarda bile sultanın hâlâ Viyana'ya gideceğine dair şüpheler devam etmekteydi. İşte bu belirsizlik hali Eğri Kalesi'ne bu yardımları geciktirdi. Çünkü karşı tarafta hâkim olan düşünce sultanın Eğri'den sonra bile Viyana üzerine gelme ihtimaliydi. Bu ihtimale karşı Habsburg Arşidükü Maximilian, Viyana yolu üzerinde bulunan Vác ve Estergon'da ordusunu sağlam tutmak istiyordu⁵⁰.

Sultan ve maiyeti, Szolnok civarına geldiğinde artık düşmanın hareketine dair ciddi bilgiler gelmeye başlamıştı. Tatarların getirdikleri esirler, Nemçe Kralı'nın Eğri Kalesi'nde oturduğunu ve hazırlık içinde olduğunu bildirdiler. Bu haberden sonra Cafer ve Cigalazâde Sinan Paşalar 40 bin kadar askerle bir menzil ileri gidip düşman baskınlarına karşı önlem almakla görevlendirildi⁵¹. Bu sıralarda Tisa üzerinden Szolnok'a donanma ulaşılmış ve ağırlıklarını kıyıya indirmesi gerekmişti. Bu iş için görevlendirilen Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa, gemilerdeki top ve cephaneyi buraya indirdi⁵². Szolnok'ta bekleyen Osmanlı ordusu, burada birkaç gün hazırlıklarını tamamlamakla meşgul oldu. Gerekli olan toplar ve onların çekilmesi için gereken kızaklar hazır edildikten sonra Eğri Kalesi'ne doğru yol alındı⁵³. Osmanlı ordusu, kısa bir süre sonra Eğri sahrasında görüldü. Naîmâ'nın anlatımıyla uzaktan dağ misali görünen bu kale, kat kat burçlara ve bunları korumak için duvarlara sahipti. Tabyalar, geniş ve derin hendeklerle donatıldığından savunma için oldukça

⁴⁶ Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 74.

⁴⁷ Naîmâ, *Târih*, I, 106-107; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 106; Mehmed b. Mehmed er- Rûmî, *Nühbetü't-Tevârih*, 463-464; *Gelibolulu Mustafa Ali ve Künhü'l-Ahbar'ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri*, Yay. Haz. Faris Çerçi, C. III (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay. 2000), 586-589.

⁴⁸ Ayrıca Türklerin iddiasına göre, bu zalimlikleri Vallonlar değil, Almanlar gerçekleştirmişti ve bu nedenle Türkler intikam yemini etmiş ve bir şehri ele geçirdiklerinde, inanç kardeşlerine yönelik işlenen benzer zalimlikleri intikamla karşılayacaklarını ve eğer sahipleri Alman ise, erkek veya kadın, yaşlı veya çocuk, hatta köpeklerine bile merhamet etmeyeceklerini söylemişlerdir. Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban", 406; Yine çağdaş kaynaklarda da Hatvan'da Türklere yönelik işkenceler ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bkz. Feridun Emecen ve Erhan Afyoncu, *Savaşın Sultanları II*, Ed. Coşkun Yılmaz (İstanbul: Bilge Yay. 2018), 79.

⁴⁹ Feridun Emecen, "Haçovası Savaşı", *Osmanlı Klasik Çağında Savaş*, 2. bs., (İstanbul: Timaş Yay., 2011): 226-227.

⁵⁰ Nándor Szederkényi, *Heves vármegyve története*, A mohácsi véstől egervár elestéig 1526-1596, C. II. (Eger 1890), 290.

⁵¹ Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 87.

⁵² Topçular Kâtibi, *Tarih*, I, 143.

⁵³ Naîmâ, *Târih*, I, 107; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 107.

elverişliydi. İç kale ise bir dağ üzerine kurulu ve üç tarafı da kaya üzerinde taşla kaplı olduğundan top atışından etkilenmeyecek şekilde tasarlanmıştı⁵⁴. Yine dönemin tanıklarına göre Eğri Kalesi, neredeyse kendi zamanındaki Galata kadar büyük ve güzel binaları (görünüşte harap olmuş) olan bir şehirdi⁵⁵. Öte yandan Macar kaynakların bildirdiğine göre kale, Eğri piskoposluğunun en ünlü merkezi olan tepenin yamacında bulunmaktadır. Eğri Kalesi tamamen taştan inşa edilmiş olup taş bir duvarla çevrilmişti. Kalenin güney ve doğu tarafları son derece iyi tahkim edilmişti. İç kale, şehrin hemen yukarısında yer almakla beraber dış kale (büyük varoş), Habsburg askerleri için inşa edilen evlerle doluydu⁵⁶.

Resim II: Eğri Kalesi'nin 1596 Yılında Genel Görünümü

(Kaynak: *Gróf Zrínyi Miklós (1620-1664)*, Széchy Károly (szerk.), 163)

Dönemin Osmanlı kaynaklarının, Eğri Kalesi'nin oldukça güçlü tahkim edilmiş olduğuna dair abartılı bilgiler içermesi, muhtemelen Sultan III. Mehmed'in zaferinin daha da değerli olduğunu kanıtlama hissiyatından ileri gelmektedir. Bununla birlikte Macar kaynakları kalenin zayıf yönlerine de vurgu yapmaktadır. Şöyle ki Osmanlı kaynaklarının "uzaktan dağ gibi sağlam" olarak gördüğü kalenin bazı savunma zafiyetleri vardı. Coğrafi olarak düz vadiye bakan bir tepede "stratejik bir yerde" kurulan Eğri Kalesi'nin zayıf noktası, güney noktasında düşmanın kaleye rahatça bakabilecekleri ve ateş edebilecekleri yüksekçe bir dağın bulunmasıydı. Arşidük Maximilian'ın kaleyi güçlendirmek ve onarmak için son anda gönderdiği mühendis Claudio Cogonara'ya göre, söz konusu dağın zirvesi kale duvarlarından 4,5 metre daha yüksekti. Üstelik bu korumasız yer yeterince tahkim edilmediği gibi sadece basit bir tahta çitle çevrilmişti. Bu çitin arkasında yer alan askerler ise top ve tüfek atışlarına karşı oldukça savunmasızdı. Özellikle kale burçlarında işe yarar topların yediye geçmediğine dair vurgular savaşın görgü tanıklarının ifadeleri

⁵⁴ Naîmâ, *Târih*, I, 107.

⁵⁵ Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban", 408-409.

⁵⁶ Szederkényi, *Heves vármegyé története*, 290-291.

ile uyuşmaktadır. Nitekim mühendis Cogonara da Eğri’de sekiz adet top bulunduğunu ve bunlardan ancak üçünün kaledekiler tarafından ustalıklı kullanıldığını ifade etmektedir⁵⁷.

Zira 16. yüzyılın sonunda Macaristan’da yıkılmaktan kurtulan önemli kaleler Eğri, Várad (Rom. Oradea), Kanije ve Uyvar’dı (Mac. Újvár). 1552’deki ağır tahribatlı Türk kuşatmasından sonra Eğri Kalesi sadece yeniden inşa edilmekle kalmamış, aynı zamanda uzun uğraşlar sonucu daha modern hale getirilmişti. Viyana Harp Şûrası, uç karargâh sistemi inşasının bir parçası olarak Eğri Kalesi’nin inşasına büyük önem vermişti. Uzun ve dikkatli değerlendirmelerin ardından, kale mimarisi konusunda seçkin bir uzman olan Ottavio Baldigara’nın⁵⁸ tasarımı kabul edilmiş ve kalenin modernizasyonuna başlanılmıştı. Bu modernizasyon sırasında iç kalede, dış kaleye bakan doğu tarafının iki ucuna büyük bir burç, batıya bakan ve arazisi nedeniyle oldukça savunmasız olan dış kalenin kalın taş duvarlarının her iki doğu köşesine de birer burç inşa edilmiştir. Güney tarafı, “*eski ana kapıya*” karşılık gelen özel bir şekilde tasarlanmış ek bir burç tarafından korunuyordu. İç ve dış kaleleri ayıran 40-60 metre genişliğinde ve oldukça derin ve geniş bir hendek, her iki ucundan kalenin toprak surlarına bağlanan çapraz, yüksek duvarlarla kapatılmıştı. Bu özellikler kalenin savunmasına katkıda bulunmaktaydı. Ne yazık ki, Baldigara’nın bu iyi planı “*para fonu yetersizliği*” nedeniyle tam olarak hayata geçirilememiş, askerleri ve topları koruyacak bir siperin inşası da tamamlanamamıştı. Diğer bir ciddi eksiklik de dış kaleyi çevreleyen hendeğin dış kıyısında yeterli bir siper duvarının olmamasıydı. Bütün bunlara rağmen Baldigara’nın planı tam olarak uygulanabilmiş olsaydı, İtalyan mimar, kalenin 50-60 bin kişilik bir düşman kuşatmasına karşı savunulabileceğine inanmaktaydı⁵⁹.

2. Osmanlı Ordusunun Dizilişi ve Taktiksel Manevralar

Padişahın ordusu, 21 Eylül 1596 tarihinde tüm maiyetiyle Eğri Kalesi’nin yakınında toplandı. Osmanlı ordusunun sayısına dair çok güvenilir bilgiler bulunmamakla birlikte bu sayının 60-70 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Eğri’den güneye uzanan düzlükte “*Egri Mező (Egri Ovası)*” de devasa bir karargâh kuruldu. Kampın kuzey ucu, kaleye 800 metre uzaklıktaydı. Sadrazam İbrahim Paşa, Cigalazâde Sinan Paşa’ya çok sayıda hafif süvari ile dış bölgeyi keşfetmesini ve olası bir yardım saldırısını püskürtmek için burayı emniyete almasını emretti⁶⁰. Sonrasında Sultan III. Mehmed, Eğri civarına geldiği vakit büyük varoşa saldırılmasına dair direktifler verse de askerlerin çadır kurma ve yerleşme işiyle uğraştığından saldırı ilk gün ertelendi⁶¹. Ertesi gün “*herkes ileri gitsin*” emri doğrultusunda ilerleyen ordu Eğri Kalesi önünde konumlandı. Cigalazâde Sinan Paşa, sultanın yanında beklerken Cafer Paşa ve Karaman Beylerbeyi önden Eğri Kalesi’ne gönderildi⁶². Klasik dönemde Osmanlı kale kuşatmalarının resmî bir teklifle başlatılması geleneğinden hareketle Sultan III. Mehmed, Eğri halkını İslam dinine davet edip bu teklifi kabul etmedikleri takdirde Eğri’den gitmelerini içeren bir *Emr-i Şerif* gönderdi. Ne var ki bu resmî teklifin reddedilmesiyle

⁵⁷ Kropf, “Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban, 399-400.

⁵⁸ Ottavio Baldigara ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. György Domokos, *Ottavio baldigara egy Itáliai várfundáló mester magyarországon* (Budapest: Balassi Kiadó, 2000).

⁵⁹ Sugár, “Az egri vár eleste 1596-ban”, 17.

⁶⁰ Sugár, “Az egri vár eleste 1596-ban”, 21.

⁶¹ İbrahim Peçevi *Tarih*, C. II (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1866), 193.

⁶² Börekçi, *Egri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 90. Bu bilgiler Mehmed b. Mehmed tarafından da verilmektedir. Bkz. Mehmed b. Mehmed er-Rûmî, *Nühbetü’t-Tevârih*, 465. Yine Eğri Seferi’ni ele alan fetihname türündeki bir mektupta da Hoca Saadetin’in padişahın çadırı önünde bir kürsü kurdurup vezirler, beylerbeyleri ve savaş tecrübesi olan cengâverlerle birlikte durum değerlendirmesi yaptıktan sonra Cafer Paşa’yı önden düşman üzerine gönderdiği anlatılır. Bkz. Esir, “*Egri Kalesi’nin Fethi ve Haçova Meydan Savaşı’nı Anlatan Fetih-name Türünde Bir Mektup*”, 187.

Eğri Kalesi'nin muhasarası resmen başlatıldı⁶³. Eğri kuşatması öncesinde kaledeki durum şöyleydi: kale kumandanı Pál Nyáry adlı bir Macar asilzadeydi. Kaledeki daimî garnizon bin kişiden müteşekkildi. Arşidük Maximilian, Hatvan'ın ele geçirilmesinden sonra Jacob Thurn komutasındaki 2.500 Moravya askerini birkaç top ve teçhizatla birlikte Eğri'ye göndermişti. Osmanlı ordusunun yaklaştığından haberdar olan Pál Nyáry, Maximilian'dan muhafız sayısının artırılmasını istedi. Bunun üzerine Eğri'ye Habsburg subaylarıyla birlikte 500 piyade ve aynı sayıda Vallon süvarisi geldi. Böylece Eğri kuşatması öncesinde kaledeki muhafız sayısı 4.500 kişiye ulaştı. Kalede bulunan kadınlar, çocuklar ve yaşlılar uzaklaştırıldı⁶⁴.

Resim II: 1596 Yılında Eğri Kalesi'nin Osmanlı Ordusu Tarafından Kuşatılması

(Kaynak: Ortelius, *Chronologia*, 330-331)

Sefere bizzat katılan Hasanbeyzâde'nin aktardığına göre hücum günü İbrahim Paşa, sultanın otağına girerek kuşatma stratejisi hakkında bazı bilgiler vermişti. İbrahim Paşa, Eğri çevresinin alçak olduğunu ve düşmanın Eğri etrafında yer alan kuleye toplar dizdiğini, düşmanın gelmesi halinde Osmanlı ordusunun hareket manevrasını kaybedeceğinden bahsetmekteydi. Bu yüzden önce kalenin üzerine giderek üstünlüğü ele geçirmenin gerekliliği üzerinde durmuştu⁶⁵. Bu doğrultuda tertiplenen ordu Selânikî'nin anlatımıyla kaleyi kuşatıp beş koldan metrisler kurmuş⁶⁶ ve Tatar

⁶³ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. III (M. 1574-1703-H. 987-1115), (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2011), 229-230; Sugar, "Az egri vár elestre 1596-ban", 21.

⁶⁴ Szederkényi, *Heves vármegye története*, 290; Kropf, "Egervár eleste és a kereztesi csata 1596-ban", 407.

⁶⁵ Hasan Bey-zâde, *Târih*, III, 512-513.

⁶⁶ Selânikî, *Târih*, II, 635.

askerleri de kale yakınlarına konumlanmıştı⁶⁷. Osmanlı müellifleri ordunun dizilişini çok karışık vermekle birlikte en belirgin şekliyle Kâtip Çelebi tarafından tasvir edilir. Ona göre Osmanlı ordusu, Eğri Kalesi önünde şu şekilde tertiplenmişti: Sadrazam İbrahim Paşa, yirmi oda asker ve yedi adet bacaluşka ile varoş kapısı yönünde, Cerrah Mehmed Paşa ise dört balyemez ve şahî ile iç kale karşısında yer almıştı. Öte yandan Cafer Paşa, dört bacaluşka ve üç şahî ile bağlar arasındaki kale yönünde, Yeniçeri Ağası ise Ova kapısı karşısında olup Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa da kalenin arkasında konumlanmıştı. Cigalazâde Sinan Paşa, kendine bağlı Şam yeniçerileriyle ordu muhafazası görevinde bulunmaktaydı. Bu dizilişin ardından 23 adet kale döven topları kurulup dört taraftan lağımlar kazılmaya başlandı⁶⁸. Edward Barton'un raporuna göre Osmanlı ordusu hemen gece metrislerini ve bataryaları altı farklı yerde kurmuştu. Bu bataryalar sırasıyla III. Mehmed'in ordusu, Rumeli Beylerbeyi'nin birlikleri, Anadolu Beylerbeyi'ne bağlı birlikler, Yeniçeriler, Cafer Paşa ve Mehmed Paşa'nın birliklerinden müteşekkildi⁶⁹.

3. Eğri Muhasarasının Başlangıcı ve Kalenin Teslimi

Eğri önündeki kuşatma Osmanlı tarafından başlatılan top atışlarıyla başladı. Görgü şahidi Peçevi'nin aktardığına göre Mehmed Paşa, sur döven (kale-kûb) toplarını kuzey yönünden kaleye hâkim olan yerlere kurmuş ve bu yönden sekiz top birbiri ardınca ateşlenmişti. Öteki kollarda da yoğun top atışları başlatılmıştı⁷⁰. Olayın diğer bir şahidi Barton da benzer detaylar vermekle birlikte yeniçerilerin hendek kazıp içeri girdikten sonra topları yerleştirdiğine dikkat çeker. Sonrasında İbrahim Paşa ve Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın kalenin doğu kısmından, Cafer Paşa ile Mehmed Paşa'nın kalenin kuzeyinden kuşatmaya başladıklarını ifade eder. Sonrasında Anadolu ve Karaman Beylerbeylerinin Batı yönünde kuşatmayı desteklediklerini anlatır⁷¹. Hafif süvarilere Cigalazâde Sinan Paşa komuta etmekteydi. Onun görevi bölgeyi korumak ve düşmanın hareketlerini gözlemlemektir. Bunların yanı sıra Sultan III. Mehmed için tüm kampı görebileceği çok yüksek bir ahşap kule inşa edilmişti⁷². Hatta Halil Paşa'nın belirttiğine göre Eğri'deki bir kilisenin yüksekçe bir kulesinde bulunan topçu, Osmanlıları hayli zor duruma sokmuş ve padişahın otağı dahi topçunun isabetli atışlarına maruz kalmıştı. Bu engel Cafer Paşa'nın emri altında bulunan Demircizâde adlı usta bir nişancının kilise üzerindeki topçuyu imha etmesiyle aşılabilmıştı⁷³. Kaledeki savunmacılar, kaleyi kuşatan Osmanlı güçlerine karşı bu girişim dışında bir harekette bulunmamışlardı. Bunun sebebi, kale komutanı Pál Nyáry'nin, "kuşatma siperlerinin inşa edilmesinin zaman alacağı" düşüncesi ve topçu birliklerinin o bölgeye çekilmesine izin verilmesini istemesiydi. Ayrıca Pál Nyáry, Arşidük Maximilian'ın takviye ordusunun gelmesine de büyük umut bağlamıştı⁷⁴.

Kuşatma esnasında Osmanlı ordusunun saldırı hazırlıklarına dair bilgiler veren Dâ'i-i Fakir'e göre padişahın emri doğrultusunda tüm ordugâha saldırı emri verilmiş ve herkesin gücü nispetinde hazırlıklar yapıp bu emri beklemesi istenmişti⁷⁵. Osmanlı askerlerinin bu hazırlıklarına karşı olarak

⁶⁷ *Gazânâme-i Halil Paşa*, 129.

⁶⁸ Kâtip Çelebi, *Fezleke*, I, 108.

⁶⁹ "The Journey of Edward Barton Esquire", in *Hakluyutus Posthumus or Purchas His Pilgrims*, Vol. 8, 313.

⁷⁰ Peçevi *Tarih*, 193.

⁷¹ "The Journey of Edward Barton Esquire", in *Hakluyutus Posthumus or Purchas His Pilgrims*, Vol. 8, 310.

⁷² Kropf, "Egervár eleste és a kereszties csata 1596-ban", 408.

⁷³ *Gazânâme-i Halil Paşa*, 129-130.

⁷⁴ Sugár, "Az egri vár eleste 1596-ban", 22.

⁷⁵ *Dâ'i-i Fakir: Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri*, 42.

savunmacılar, ilk gün kaleden çıkıp bir huruç hamlesi denemek istese de başarılı olamadılar⁷⁶. Bu sırada kaleye yürütülen lağım çalışmaları Cafer Paşa'nın bulunduğu yönden başlatılmıştı. Glover'a⁷⁷ göre, 24 Eylül'de Osmanlı askerleri tekrar kasabaya girdi ve büyük bir kilise de dahil olmak üzere sağlam kalan her şeyi yakıp yıktı. Ancak kale sakinleri onları çıkarmayı başardı. 26 Eylül sabahı yeniçerilerin kışkırtmasıyla kalenin ana kapısı önünde gece ve gündüz süren bir çatışma yaşandı. Macarlardan birçok asker hayatını kaybetti ve yardım alamayan yeniçeriler sonunda savaşmaktan yoruldu ve her iki taraf da çok kayıp vererek geri çekilmek zorunda kaldı. Osmanlılar, bu mücadeleyi takip eden günlerde hendekleri doldurmak için toprak ve odun taşımakla meşgul oldular. Hatta hendeklere toprak sürülmesi için torbalar dolusu gübre ve toprağın getirilmesi için askerler yoğun çaba sarf ettiler. Nihayetinde 29 Eylül 1596 tarihinde yoğun top atışları etkisini göstermiş ve kalede bir gedik açılmıştı. Ancak düşman askerinin geceden kaleyi çitlerle örmesi genel hücumun gerçekleşmesine mâni olmuştu⁷⁸. Bu olaydan sonra Eğri kuşatmasının en kritik anı 4 Ekim 1596 tarihinde gerçekleşti. Nitekim Anadolu askerlerinden birkaç yiğit, gizlice hendeğe girip kale duvarına merdivenle tırmandıktan sonra ellerindeki bayrağı sallayarak topyekûn bir hücumu ilan etmişler ve orada bulunan askeri şevke getirmişlerdir. Bu durum karşısında düşman askeri şaşırıp iç kaleye yönelmiş, ancak askerin yağmaya tenezzül etmesiyle büyük fırsat kaçırılmıştır⁷⁹. Eğri kuşatmasına katılan Peçevi ve Dâ'i-i Fakir de aynı detayları vermekle birlikte⁸⁰ Macar kaynaklarında dış varoşun ele geçirilmesi farklı anlatılır. Buna göre, İbrahim Paşa kolundaki askerler, köşe burcunun hendeğini dallar ve toprakla kapattıktan sonra duvarın altına bir lağım yerleştirilip patlatmışlardı. Bundan istifade ile genel hücumu geçilmiş ancak Macar ve Habsburg askerleri burayı müdafaa etmişlerdi. Bu zaferin ardından savunmacılar, bunu kutlamak için Pál Nyáry'den kendilerine şarap göndermesini istediler. Pál Nyáry, bu isteği kabul etti ve garnizona bir fiçî şarap getirdi. Bu sarhoşluk halinde hendeğe atılan çöpleri yakmak için stokta bulunan barut ve sülfür ateş alınca bu burçta bulunan askerler büyük bir patlamayla havaya uçtu. Durumdan istifade ile ileriye atılan Osmanlı askerleri savunma direncini kırdılar ve yeniçerilerin de yetişmesiyle artık dış varoшта direniş imkânsız hale gelmişti. Böylece dış varoş Osmanlıların eline geçmiş, bu başarı Osmanlı tarafında coşku, savunmacılarda ise umutsuzluk uyandırmıştır. Bu andan itibaren kalede Eğri'nin Osmanlılara teslim edilme düşüncesi hâkim olmaya başladı⁸¹. Savaşın bu kritik anında savunmacılar, dış varoşu kendi elleriyle yaktıktan sonra iç kaleye sığınarak kaleyi buradan savunmaya başladılar. Özellikle savunmacıların en güvendiği husus iç kalenin oldukça sağlam oluşuydu. Ancak İbrahim Paşa, topçuları iç kaleye yönlendirerek durumu lehine çevirmesini bilmiştir. Düşmanın iç kaleye çekilmesinden sonra Anadolu ve Rumeli askerleri kaleyi kuzey yönünden ablukaya alsalar da hendeklere ulaşmakta bazı zorluklar yaşansa da Mehmed Paşa'nın isabetli stratejisi sayesinde bu durumun üstesinden gelinmiştir⁸².

⁷⁶ Szederkényi, *Heves vármegye története*, 292; Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban, 408.

⁷⁷ Thomas Glover, İngiliz elçisi Edward Barton'un Eğri seferi sırasında yanında bulunan elçilik kâtibidir. Glover, elçi tarafından birkaç seyahate gönderilmiştir. 1596'da Polonya'yı ziyaret etmiş, 1601'de Konstantinopolis'ten Trablus'a, 1602'de Halep'e gitmiş, 1603 ve 1604'te ise İngiltere'ye seyahat etmek zorunda kalmıştır. Fodor Vera, "Angol tudósítás eger ostromáról és a mezökeresztesi csatáról", *Hadtörténelmi Közlemények*, 101 (1988): 553.

⁷⁸ Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 94-95; Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban, 409.

⁷⁹ Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 97-98.

⁸⁰ Peçevi *Tarih*, 193; *Dâ'i-i Fakir: Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri*, 43.

⁸¹ Szederkényi, *Heves vármegye története*, 293.

⁸² *Dâ'i-i Fakir: Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri*, 40-41, 44-45.

Resim III: Eğri Muharasarı'nı (1596) Gösteren Başka Bir Gravür

(Kaynak: R. Várkonyi Ágnes, Buda Visszavása 1686)

Dış varoşun ele geçirilmesinden sonra Dâ'i-i Fakir'in anlatımıyla o günün gecesi Anadolu ve Rumeli askerlerine kuzey yönünden genel hücum yapmaları emri verilmiş, ancak başarı sağlanamamıştı⁸³. Özellikle Cafer Paşa kolundan kazılan lağımlar surlara doğru ilerlemişti. Mimar Stella ve ekibi bu lağımları tespit ederek karşı lağım harekâtı başlattılar. Stella ve ekibinin karşı lağım hareketi onların canına mal oldu ama Osmanlı lağımının etkisiz hale gelmesine sebep oldu ve o yöndeki surlar sağlam kaldı. Ne var ki, iç kaleyi kuşatan Osmanlı askerleri güney, kuzey ve batı burcunda hayli ilerleme kaydetmişlerdi. Yıkılan surlardan içeriye giren askerlere düşman yanıcı maddelerle karşı koymaya çalışıyorlardı⁸⁴.

Bu olaydan sonra Eğri savunmasının zayıflayıp kalenin teslim olması dönemin kaynakları tarafından dile getirilmektedir. Bunlardan Peçevi, Nemçe Kalesi denilen yer ele geçirildikten sonra düşmanın iç kaleye çekildiğini ve kuşatmacıların baskıyı daha da artırması neticesinde kaledekilerin teslim olduğunu söyler⁸⁵. Öte yandan Topçular Kâtibi de bu hücumdan sonra Cigalazâde Sinan Paşa ve İbrahim Paşa yönündeki varoşun ele geçirildiğini ve Habsburg askerlerinin iç kaleye çekildikten sonra tam genel yürüyüşün gerçekleşeceği sırada düşmanın aman dileyerek kaleyi teslim ettiğini yazar⁸⁶. Öyle ki sefer günlüğünün tutulduğu rûznâmçede yer alan kayıtlar bu bilgileri doğrular niteliktedir. Genel hücumun verildiği sırada düşmanın kaçış esnasında yollarda yakalandığı ve Osmanlı askerinin hücumu sırasında düşmanın yüzleri üzere kapanıp af dilediği ve bu hücumdan sonra kalenin fethedildiği kayıtlıdır⁸⁷. Öte yandan kaleyi savunanlar geri çekilme esnasında bile 500'den fazla adam kaybettiler ki bu rakam bir günde kaybedilen asker sayısından bile fazlaydı⁸⁸.

⁸³ Dâ'i-i Fakir: *Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri*, 45.

⁸⁴ Szederkényi, *Heves vármegye története*, 294.

⁸⁵ Peçevi *Tarih*, 193-194.

⁸⁶ Topçular Kâtibi, *Tarih*, I, 150-151.

⁸⁷ Börekçi, *Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*, 103.

⁸⁸ Turjányi, Sándor, "III. Mehmed 1596-os hadjáratának döntő öszzezsapásai: eger, mezökerezstes", *Historia Nostra* (2017 2/1): 127.

Netice itibariyle üç hafta süren mücadele, Osmanlı kuvvetlerinin sayı, koordinasyon, ateşli silah üstünlüğü ve lağımcıların çalışmaları sayesinde başarı ile sonuçlandı. Kalede bulunan Macarlar serbest bırakılırken, Vallonlar esir edildi. Paralı Habsburg askerler ise Hatvan'da yaptıkları katliamın karşılığını aldılar⁸⁹. Eğri Kalesi'nin düştüğü haberi başta Anadolu Beylerbeyi olmak üzere diğer tüm sancaklara ulaştırılmıştı. Bu hususta Dîvân-ı Hümâyün bevvâblarından 50 kapıcı Orduyu Hümâyün'dan İstanbul'a gelip Eğri'nin 12 Ekim 1596 (19 Safer 1005) tarihinde fethedildiğini ve bu zaferin kutlanması için kalelerden toplar ateşlenmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Hatta düşmanın bu hezimetten sonra Hatvan, Füleke, Szécsény ve Nógrád kalelerini bıraktıkları üstelik Komárom civarında bulunan askerlerin dahi savaşacak güçte olmadıkları ve kaçmaya hazırlandıkları ifade edilmekteydi⁹⁰. Dolayısıyla Eğri'nin fethi haberine karşılık olarak Tophane'den toplar ateşlenmiş ve limandaki gemiler atışlara sevinçle karşılık vermişti⁹¹. Neticede Eğri'nin fethi, Osmanlı-Habsburg imparatorlukları arasındaki uzun soluklu çatışmanın Macaristan'a yansıyan askerî seferlerden en önemlisini teşkil etmiş ve aynı zamanda Türk gücünün Macaristan'da henüz zayıflamadığının bir göstergesi olmuştur. Macarlar açısından bakıldığında ise Alman ittifakına güvenilemeyeceği anlaşılmıştır⁹². Öte yandan Eğri'nin kaybı Habsburgların Szendrő, Putnok, Szádvár, Ónod, Tokaj ve Krasznahorka kale hattından oluşan yeni bir savunma sistemi örgütlemesine yol açmıştır⁹³.

Eğri'nin teslim edilmesinden sonra Eğri bir beylerbeylik haline getirildi. Eğri Kalesi'ne Sufi Sinan Paşa beylerbeyi olarak atandı⁹⁴. Szolnok, Szeged ve Hatvan sancakları Budin eyaletinden alınıp yeni kurulan Eğri vilayetine bağlandı. Eğri'nin düşmesinden sonra Habsburg İmparatorluğu ile Erdel Prensiği arasındaki iletişim daha da zorlaştı. Bu noktada sefer amacına ulaşmış oluyordu. Hatta Habsburgları sultanın Köşice'yi (Çaşovia) işgal edeceği ve bu yolla Erdel'i Kraliyet Macaristan'ından tamamen koparacağı korkusu sarmıştı. Zira sultan, Eğri'nin ele geçirilmesinden memnundu ve seferi tamamladığını düşünüyordu. Diğer yandan Arşidük Maximilian ve Eğri'yi kurtarmak için seferberlik ilan eden Sigismund Báthory kalenin kaybından çok etkilenmiş olmaları ki Arşidük Maximilian, Eğri Kalesi'nin teslim olduğu 13 Ekim günü Rimaszombat'ta konuşlanmış, daha sonra 18 Ekim'de Várad-Debrecen-Tokaj yolu üzerindeki Sajóvamos'ta doğudan gelen Erdel Prensi Báthory ile Çaşovia başkomutanının birliklerine katılmıştı⁹⁵.

Eğri'nin düşüşü müttefik orduları için beklenmedik bir hadiseydi. Ancak görünen o ki koordinasyon eksikliği ön plana çıkmış ve yenilgiyi kaçınılmaz kılmıştı. Eğri Kalesi'nin düşüşüyle ilgili olarak İtalyan mühendis Cogonara'nın anılarında savunma zafiyetlerinden bahsedilmektedir. Özellikle Cogonara, kale komutanı Pál Nyáry'ye karşı birtakım suçlamalarda bulunarak kalede yaşanan problemlere dair önemli ipuçları vermektedir. Bu suçlamaların ilk bölümüne bakılacak olursa Pál Nyáry'nin Eğri Kalesi'ni uygun bir savunma durumuna getirmek için bir şey yapmadığı, kalenin zayıf yönlerinin bilinmesine rağmen gerekli tedbirleri almadığı ve mühendis Cogonara'nın

⁸⁹ Geza David, *Eğri*, DİA, C. X (İstanbul 1994): 489.

⁹⁰ BOA, A. {DVN. MHM. d, nr. 74, s. 75, h. 234-273.

⁹¹ Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban, 419.

⁹² Lajos Szádeczky, *Erdély és Mihály vajda története (1595-1601)*, (Temeşvár: Nyomatott A Csanád-Egyházmegyeyi Könyvsajtón, 1893), 7-8.

⁹³ Mehmet Solak, *Hırvat Askeri Sınır Bölgesi (Habsburg Savunmasında Askeri ve İdari Değişim Üzerine Bir İnceleme (1526-1664))*, (İstanbul: Selenge Yay. 2023), 238.

⁹⁴ Tóth, *A mezökeresztesi csata...*, 198.

⁹⁵ Tóth, *A mezökeresztesi csata...*, 199; Gábor Ágoston, *Osmanlı'da Savaş ve Serhad*, Çev. ve Haz. Kahraman Şakul, (İstanbul: Timaş Yay. 2022), 97, 241.

Pál Nyáry'ye silahsız ve savunmasız insanları kaleden gönderme ısrarına rağmen bunun zamanında yerine getirilmediği vurgulanır. Öte yandan kalenin içindeki tabyaların düşman ateşine maruz kaldığı sırada bile bunları tamir edecek kimsenin olmaması ayrı bir problemdi. Bu problemin farkında olan Cogonara ve ekibi gece çalışmak istese de insan eksikliğinden dolayı bu pek mümkün olmuyordu. Nyáry, gece karanlığında mühendise gerekli sayıda işçi tahsis edilmesi için emir yayınlamasına rağmen kalede bu emirleri uygulayacak kimse yoktu. Ortada sorumlu bir kimse olmadığı için görev verilen işçiler ya göreve gelmiyor ya da çalışmak istemiyorlardı. Pál Nyáry'ye karşı yapılan en önemli suçlamalarda9n birisi de 27 Eylül'de dış kalede barut fıçısı patladığında, Pál Nyáry'nin askerlerin geri çekilmesini engellemek ve askerler arasındaki düzeni sağlamak yerine kaçmayı tercih etmesiydi. Görüldüğü üzere Nyáry, üzerine düşen görevi yapması halinde kalenin Osmanlı güçlerine karşı 20-25 gün daha savunulabileceği ileri sürülmektedir. Cogonara'nın yazdıklarından anlaşıldığı kadarıyla Nyáry'nin kaleyi tahkim etmeye yönelik müdahalesinin yavaşlığı ve inatçı tutumu kalenin düşüşünü kolaylaştırmıştır⁹⁶.

⁹⁶ Kropf, "Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban", 419-420.

Sonuç

Kanuni Sultan Süleyman, Osmanlı mirasını eline alır almaz Batı'ya yönelik büyük bir sefer başlattı. Bu dönemde Osmanlıların hedefledikleri en kilit noktalardan birisi de Tuna'nın kuzeyinde yer alan Macaristan topraklarıydı. Bu doğrultuda Osmanlılar, Macaristan'ın kilidi sayılan Belgrad'ı kısa bir sürede fethetmiş ve sonrasında Mohaç'ta Macarları yenerek Orta Avrupa'da en büyük rakibine büyük bir darbe vurmuştur. Sonrasında Budin Osmanlı merkezine bağlanarak burada bir beylerbeylik oluşturulmuştur. Budin'in emniyetini gerçekleştirmek için ise civardaki kaleler alınarak buraya bağlanmıştır. 1552 yılında Vezir Kara Ahmed Paşa, Erdel'i dize getirmek için bir sefere çıkmış ve Szolnok'u ele geçirdikten sonra Eğri'ye yönelmiş ancak burayı ele geçirememişti. Çünkü oluğua iyi şekilde tahkim edilmiş olan Eğri Kalesi, Macar savunma sisteminin en güçlü kalelerinden biriydi. Bununla birlikte Eğri ve Vrad kaleleri Erdel ve Avusturya'nın koordinasyonunu sağlamaktaydı. Osmanlı Devleti ve Habsburglar arasında 1593 yılında başlayan uzun ve yorucu savaşlar iki tarafında askeri güçlerinin Macaristan sahasında sınanması için iyi bir fırsat oldu. Nitekim Sinan Paşa'nın 1593 yılında Macaristan'daki başarılı fetihleri, bir süre sonra sekteye uğradı. Özellikle Rumen Prenslıklarının de topyekn isyanıyla birlikte Tuna'nın kuzeyinde Osmanlı hakimiyeti sarsıntıya uğramıştı. İşte bu olağanüstü koşullar çerçevesinde Sultan III. Mehmed, Estergon ve Eflâk mağlubiyetlerinin izlerini silmek için 1596 yılında Batı'ya yönelik olarak bir sefer düzenleme kararı aldı. Bu çerçevede sefer yönünün Eğri olarak kararlaştırılmasında Eğri'nin Osmanlı ve Habsburg İmparatorlukları arasında stratejik konumda yer alması önemli rol oynamıştır. Bunun yanı sıra Eğri hedefinin ön plana çıkmasında ekonomik ve siyasi sebepler de etkili olmuştur. Osmanlılar, Eğri'yi almakla si Erdel Prensiği'nin Habsburglarla bağlantılarını keserek Erdel'i daha kontrol edilebilir hale getirmeyi amaçlamıştır. Öte yandan bölgede ciddi miktarda maden rezervlerinin bulunması ve tarıma elverişli olması seferin ekonomik sebeplerini göstermektedir. Hatta Osmanlılar, Batıya yönelik askerî seferlerde Eğri ve çevresinin maden rezervi avantajdan etkin şekilde faydalanarak bölgenin Habsburglara karşı savunulmasında bundan fazlasıyla faydalandı. Tüm bunlar değerlendirildiğinde Eğri'nin alınması, tüm Macaristan'ın daha kontrol edilebilir hale gelmesi için bir ön koşul haline gelmiştir. Bu bağlamda Osmanlı kurmaylarının Eğri hedefi, Komrom ve Erdel'e göre daha makul bir seçim olmuş, üç hafta süren kuşatma, Eğri'nin alınması ile taçlandırılmıştır. Sonuç olarak Osmanlılar, Eğri gibi güçlü bir kaleyi alarak Macaristan'da hâlâ söz sahibi olduklarını kanıtlamışlardır.

KAYNAKÇA

1- Arşiv Kaynakları

a. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı (BOA):

A. {DVN. MHM. d, nr. 74.

A. {DVN. MHM. d, nr. 934. 2.

2- Yayınlanmış Kaynaklar ve Araştırma Eserleri:

Ágoston, Gábor. *Osmanlı'da Savaş ve Serhad*, Çev. ve Haz. Kahraman Şakul, İstanbul: Timaş Yay. 2022.

Bilge, Sadık Müfit, "Macaristan'da Osmanlı Hakimiyetinin ve İdari Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişmesi" <https://web.archive.org/web/20151108095704/http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1267/14566.pdf> erişim tarihi (19. 01. 2024).

Börekçi, Günhan. *Macaristan'da bir Osmanlı Padişahı: Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi Rûznâmesi (1596)*. 1. bs., İstanbul: 2016.

Börekçi, Günhan. "Yeni Bir Kaynğın Işığında Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi: Menzil Geçişleri ve Lojistik Sorunlar." *Yeni Bir Askerî Tarih Özlemi: Savaş, Teknoloji ve Deneysel Çalışmalar* Ed. Kahraman Şakul. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2013: 200-217.

Calender of State Papers and Manuscripts Relating to English Affairs Existing in the Archives and Collections of Venice and in the Other Libraries of Nothern Italy. Vol. IX (1592-1603). Edited by Horatio F. Brown. London, 1897.

Feneşan, Cristina. *Vilayetul Timișoara (1552-1716)*. Editura Ariergarda. Timișoara, 2014.

Kâtib Çelebi, *Fezleke (1000-1065/1591-1655)*. Haz., Zeynep Aycibin. C. I, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2006.

Dâ'i-i Fakir: Tarih-i Engürüs ve Feth-i Eğri (Tahkikli Neşir). Haz., Nida Millik, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: 2005.

Danişmend, İsmail Hami. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. C. III (M. 1574-1703-H. 987-1115). İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2011.

Dávid, Géza. "Eğri." *DİA/X* (İstanbul 1994), 489-491.

Domokos, György. *Ottavio baldigara egy Itáliai várfundáló mester magyarországon*. Budapest: Balassi Kiadó, 2000.

Emecen, Feridun. "Haçovası Savaşı." *Osmanlı Klasik Çağında Savaş* 2. bs., İstanbul: Timaş Yay., 2011. ss. 225-236.

Emecen, Feridun. Feridun, "Onbeş Yıl Savaşları Tarihinden Bir Safha Osmanlı Kaynaklarına Göre 1598 Varad Seferi." *Osmanlı Klasik Çağında Savaş* 2. bs., İstanbul: Timaş Yayınları, 2011. ss. 237-277.

Esir, Hasan Ali. "Eğri Kalesi'nin Fethi ve Haçova Meydan Savaşı'nı Anlatan Fetih-name Türünde Bir Mektup." *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/2 (2008): 177-190.

- Fodor, Vera. “Angol tudósítás eger ostromáról és a mezökeresztesi csatáról.” *Hadtörténelmi Közlemények* 101 (1988): 551-561.
- Gelibolulu Mustafa Ali ve Kühü’l-Ahbar’ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri*. Yay. Haz., Faris Çerçi. C. III. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay., 2000.
- Gróf Miklós, Zríny. (1620-1664)*. I-II. kötet. Szerk. Széchy Károly. Budapest: Magyar Történelmi Társulat, 1896.
- Hasan Bey-zâde Ahmet Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, Metin ve İndeks (1003-1045/1595-1635). Haz., Şevki Nezihî Aykut, C. III. Ankara: TTK, 2004.
- Heper, Yusuf. “Osmanlı-Rumen Kaynakları Perspektifinden Ferhad Paşa’nın Eflâk Seferine Tayini ve Yapılan Askerî Hazırlıklar (1595).” *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi* C. 10 (2023): 631-648.
- Hieronymus Ortelius. *Chronologia Oder Historische Beschreibung aller Kriegs Empörungen unnd Belägerungen der Stätt und Vestungen*. Nürnberg: 1615.
- Crâciun, Ioachim. *Cronicarul Szamosközy și Însemnările lui Privitoare la Români 1566-1608*. Cluj: 1928.
- Istoria Românilor*, (Coordonatorii. Mureșanu, Camil, Mihai Maxim, Ștefan Ștefănescu v.d.), Vol. IV (De la Universalitatea Creștină Către Europe, “Patriilor”). Editura Enciclopedică: (București 2001).
- Sugár, István, “Az egrı vár elestre 1596-ban”, *Hadtörténelmi Közlemények*, 28. Évf., 1. Sz. (1982): 11-42.
- Ivanis-Ress, Maria. “Osmanlı-Habsburg Savaşlarında Kırım Tatarlarının Rolü (1593-1606).” *Osmanlı I* (Ankara 1999), ss. 456-464.
- İbrahim Peçevi. *Tarih-i Peçevi*. C. II, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1866.
- Kropf, Lajos. “Egervár eleste és a keresztesi csata 1596-ban.” *Századok* I. Történeti Értekezések. Közl. 397 (1895): 403-427.
- Kütükoğlu, Bekir. *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri (1578-1612)*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 1993.
- Mehmed b. Mehmed er-Rûmî. *Nühbetü’-t-Tevârih ve’l Ahbâr*. Haz., Abdurrahman Sağırılı, İstanbul: Basılmamış Doktora Tezi, 2000.
- Mustafa Naîmâ Efendi. *Târîh-i Na’îmâ*. Haz., Mehmed İpşirli. C I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2007.
- Cristea, Ovidiu, “A Second Front: Wallachia and The Long War Against The Turks.” *Europe and The Ottoman World Exchanges and Conflicts (Sixteenth to Seventeenth Centuries)* Edited by Gábor Kárman and Radu G. Păun. İstanbul: Isis Press 2013, ss. 13-27.
- R. Várkonyi Ágnes. *Buda Visszavívása 1686*. Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.
- Sarı Abdullah Efendi, *Gazânâme-i Halîl Paşa (1595-1623)*. Haz. Meltem Aydın, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.

- Selânikî Mustafa Efendi. *Tarih-i Selânikî*. Haz., Mehmet İpşirli. C II. 2. bs., Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.
- Skilliters, Susan A. "An Ambassador's Ta'yin: Edward Barton's Ration on the Eğri Campaign 1596." *Turcia* 25 (Paris 1993): 153-163.
- Solak, Mehmet. *Hırvat Askeri Sınır Bölgesi (Habsburg Savunmasında Askeri ve İdari Değişim Üzerine Bir İnceleme (1526-1664))*, İstanbul: Selenge Yay. 2023.
- Szádeczky, Lajos. *Erdély és Mihály Vajda Története (1595-1601)*. Temeşvár. Nyomatott A Csanád-Egyházmegyei Könyvsajtón, 1893.
- Szederkényi, Nándor. *Heves vármegye története. A mohácsi véstől egervára elestéig 1526-1596*. C. II. Eger, 1890.
- Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi Târîhi*. C I. Haz., Ziya Yılmaz, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003.
- Tóth, Sándor László. *A mezökeresztesi csata és a tizenöt éves háború*. Belvedere Meridionale. Szeged 2000.
- Tóth, Sándor László. "A mezökeresztesi csata története (1596 október 26)." In: *Hadtörténelmi Közlemények* XXX. évf., 4. sz. (1983): 553-573.
- Tóth, Sándor László. "Megjegyzések az 1596-os Török hadjáratról szóló angol tudósításhoz." *Hadtörténelmi Közlemények* 102. évf. 4. Sz. (1989): 551-558.
- Turjányi, Sándor. "III. Mehmed 1596-os hadjáratának döntő összecsapásai: eger, mezőkeresztes." *Historia Nostra* 2/1 (2017): 121-133.
- Yusufoğlu, Hicran. "Tarihten Günümüze Türk-Macar İlişkileri." 2023/59 (Mart 2006): 14-25.